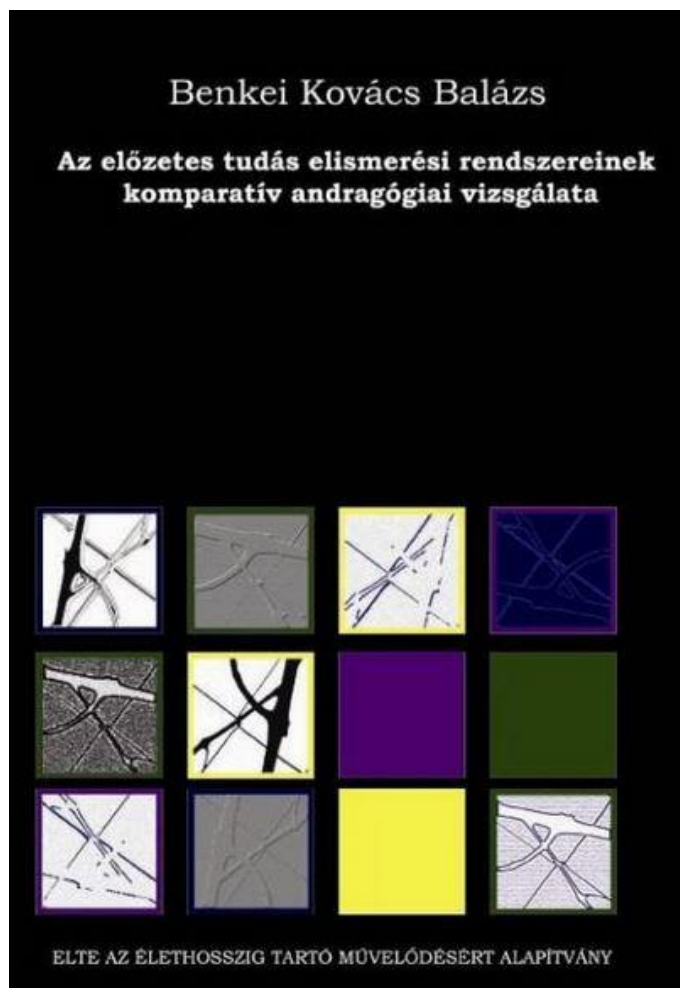

BABOS Zsuzsanna

Az előzetes tudás elismerési rendszereinek komparatív andragógiai vizsgálata

Benkei Kovács Balázs az előzetes tudás elismerésének problematikáját empirikus kutatási eredmények bemutatásával tárja az Olvasó elé. A terület nemzetközi oktatási trendjeinek ismertetésével egybekötve, a francia és a magyar felnőttképzési rendszer vizsgálatára támaszkodva egy új típusú módszertan adaptálására tesz javaslatot a kutatás, a hazai felnőttképzési rendszer számára. A magánélet idődimenziójában, illetve a munkavégzés során elsajátított ismereteket értékkeremtő tevékenységként definiálva az elismerési rendszerek alapjául szolgáló új paradigma a különböző környezetben megszerzett tudások egyenrangúságát hangsúlyozza. Ez a nézőpont az Európai unió bővülésével, a globalizáció erősödésével párhuzamosan, kapcsolódva az egész életen áttartó tanulás eszmerendszeréhez, rendkívül megerősödött az elmúlt két évtized folyamán. (7. o.) A validáció oktatáspolitikai eszközként, túlnyúlik a felnőttképző intézmény és a felnőttképzésben részt vevők viszonyán. Szupra-nacionális szinten kiemelkedően

fontosak az OECD, az Európai unió valamint az UNESCO által koordinált kutatások és fejlesztések (12. o.). A validáció témájának fontosságát jelzi a XX-XXI. század fordulóján, hogy számos kutatás foglalkozik vele, ugyanakkor nem alakult ki a területen olyan uralkodó paradigma, amely általánosan elfogadott lenne. A felnőttképzés nemzeti validációs modelljei közül a kutatásban a francia és a magyar változatok kerülnek részletesen ismertetésre. (14. o.) A recenzált kötet, a szerző „Paradigmaváltás a hazai felnőttképzés oktatás-stratégiájában: egy francia oktatási modell adaptálásának lehetősége” címmel az Eötvös Loránd Tudományegyetem neveléstudományi doktori iskolájában védett doktori (phd) disszertációja alapján készült 2012-ben. A könyv kiadását az ELTE az Élethosszig Tartó Művelődésért Alapítvány gondozta. A szerzőnek korábbi munkássága folyamán több tanulmánya jelent meg az előzetes tudásszintmérés felnőttképzési vonatkozásairól, nem csak hazai, hanem nemzetközi értelmezések viszonylatában is. (*Előzetes tudásszintmérés a felnőttképzésben* (2011), *Az előzetes tudás validálásának hazai és nemzetközi gyakorlata* (2010), *Az előzetes tudás elismerésének (Validation des acquis de l'Expérience) gyakorlata Franciaországban* (2009), *Az egész életen át tartó tanulás egyeteme Franciaországban* (2008).

A témához szorosan kapcsolódik a hazai neveléstudomány egy kiemelt fontosságú kutatása a képzés világa és a munkaerő- piac tárgyában (Benedek, 2012), amely a következő helyzetelemzésre jut: „A globális kezdeményezésekre visszatekintve a hazai képzés és munkaerő – piac közötti közeledés, érdekharmozáció sajátos, főleg európai dimenzióban formálódó mechanizmusainak magyarországi adaptációjára a lehetőség adott volt, sajnos mégsem sikerült az európai uniós tendenciákat követnie hazánknak sem a szakképzés ágazati szerkezetének fejlődése terén, sem munkavállalói mobilitást támogató kvalifikációs eljárások terén.” A recenzált kötetben elemezett tanulás-támogató eszköz is egy olyan jellegű innováció, amelynek eddig sikeres hazai bevezetésére nem került sor. Az áttekintő kutatáshoz hasonlóan, negatív eredményre jutott a jelen ismertetett kutatás is, amely az oktatási rendszer egy specifikált eszközére fókuszál.

A kötet szerkezetének, tartalmának rövid közvetítését tekintve, hat fejezetre tagolva először a könyv első felében az elméleti háttér kerül elemzésre az informális és nem formális tanulás elismerésének nemzetközi kutatásai alapján. Bemutatja az elismerési rendszerek előzményeként megjelent definíciók fejlődését, megismerhetjük az elismerési eljárás fogalmait, az európai dokumentumok alapelveit és útmutatóit az elismerési rendszerek kapcsán, végül e rendszer kialakulását segítő és akadályozó tényezőit. A harmadik fejezetben a francia és a magyar felnőttképzési rendszer komparatív bemutatására kerül sor. Az összehasonlítást történeti – társadalmi kontextusba helyezi a szerző, amellyel látens módon is érvel a francia elismerési eljárás adaptációja mellett. A tanulás három formájában való részvétel, az intézményrendszer, a képesítési keretrendszer és a fejlesztési irányok mentén helyezhetjük mérlegre teljes körű összehasonlítás szerint a két ország specifikumait. Sajátos, és bizonyos tekintetben orvosolandó helyzetet tár fel a kötet, amikor rámutat, hogy a közép- és kelet európai tagállamok lakosságának munkaterhelése, sokkal intenzívebb a nyugat európai tagállamok lakosságánál. Ugyanakkor a társadalmak közötti egyenlőtlenséget tovább erősíti, hogy a magasabb éves munkaterhelés mellett a keleti országok egy részében, így hazánkban is, hiányoznak olyan tanulás-támogató eszközök, amelyek a tanulásba történő bekapcsolódást kötetlenebb intézményi formáját biztosítják, mint a validáció. A szerző saját empirikus kutatásának bemutatása előtt a negyedik fejezetben részletes képet ad a franciaországi validációs eljárás modelljéről. A francia rendszert elemzi egészen a kialakulástól, bemutatja a rendszer fejlesztés lépéseit, módszeres képet rajzol az előzetes tapasztalati tudás elismerésének (VAE) funkciójáról, folyamatáról - Tájékoztató, Tanácsadás, Megfelelőségi vizsgálat, Mentorálás, Értékelés - intézményi struktúrájáról és a téma statisztikai mutatóinak ismertetését is elvégzi. Franciaországban 2010-ig összesen 107 ezer fő tudta hitelesíteni a teljes végzettség elismertetésével a tanulási eredményeit. (86. o.). Ebben a fejezetben, a kutatás andragógiai elméleti aspektusát is hangsúlyozza, amikor a tanuláselméleti szempontokat, a felnőtt tanulás idődimenzióit, az életkor és a tanulási képesség örökös problematikáját is a vizsgálat tárgyává teszi. A fejezet végén természetesen a francia validációs eljárás gyakorlati implementációs oldalának bemutatására is sor kerül. A vállalaton belüli kollektív formában indított validációs eljárás példája, a hazai olvasók számára szinte idealisztikus fantazmagóriának tűnhet, mégis egy megélt valóság, amely Magyarországon is követendő példa lehet, hiszen a szervezetek ez által egy hitelesített tudásvagyona tesznek szert, amelyet később a vállalatok minősítésükkor vagy pályázati részvételüknél tudnak hasznosítani. A validációs eljárás természetesen elsősorban az egyént is szolgálja, aki saját megszerzett ismereteit hivatalos formában magával tudja vinni az új munkakörbe, munkahelyre. Ilyenkor az ismeretek nem idegenednek el, továbbra is az „individuum tulajdonában” maradnak, írja Benkei Kovács Balázs. (103. o.)

A kötet utolsó előtti fejezete a szerző saját empirikus kutatását hivatott bemutatni, amelyet az előzetes tudás hazai felméréséről végzett. Módszertanilag az empirikus kutatás két

szakaszra osztható: első szakaszban intézményi dokumentumok elemzésére, a második szakaszban félig – strukturált interjúk vizsgálatára. A második szakaszban a vizsgálati minta kiválasztásánál a hólabda módszert alkalmazta, a minta rétegzettségi mutatóira való figyelembevételrel, amely 32 felnőttképzési intézmény gyakorlatának feltárását eredményezte. A kutatás statisztikai eredményeként 132 intézmény vizsgálata alapján az előzetes tudásszint – mérés fő értelmezési típusainak megoszlását mutatta ki. A kutatás felmérte az előzetes tudásszint mérés funkciójának intézményi gyakorlatát. A vizsgálat részletes képet ad az előzetes tudásszint felmérés szolgáltatás során figyelembe vett tudástípusokról. Két példát kiemelve: Munkahelyi tapasztalati tudás felmérése az intézmények közel 40% - nál szigetszerű gyakorlatként tapasztalható. Az informális tanulás eredményeit a hazai felnőttképzési rendszer nem tudja megfelelően mérni és befogadni. A kutatás további eredményei szerint Magyarországon az akkreditált felnőttképző intézmények kétharmada (66%) a formális dokumentumvizsgálat, illetve a bemeneti kompetenciák mérését folytatják az előzetes tudásszint mérés szolgáltatás neve alatt. „Hazánkban 2010-ben az „előzetes tudásszint mérés” eszköz nem képes az eredetileg kitűzött célok megvalósítására, és a törvény által kötelezővé tett felnőttképzési szolgáltatás kapcsán igen csekély mértékben valósul meg az előzetes tudások elismerése.” (156. o.)

A kutatás közvetlen nemzetközi kapcsolódását tekintve, Benkei Kovács Balázs elemzi a francia validációs modellt, amely alapján a következő megállapítást teszi: A francia validációs modell mind strukturális, mind módszertani tekintetben alkalmazható lenne hazánkban, a két ország intézményrendszerének hasonló szerkezetéből kifolyólag. Megállapítható tehát, hogy megvalósulhatna egy paradigmaváltás a hazai felnőttképzés oktatás-stratégiájában a francia oktatási modell magyar adaptálásán keresztül, és hogy az adaptáció a terület egy lehetséges alternatív fejlesztési irányát jelenti. A szerző a francia modell adaptálásával kapcsolatban azonban kritikai észrevételének is hangot ad, amikor a hatodik fejezeti leírásában figyelmeztet, hogy az adaptáció a kezdeti időszakban erős ellenállásba ütközhet, ugyanis a teszt-alapú mérésekről a deklaratív alapú tudásvizsgálatokra való áttérés olyan mély módszertani változásnak tekinthető, amely a résztvevők szemléletváltása nélkül nem mehet végbe. (157. o.)

Összefoglalóan megállapítható, hogy a bemutatott munka hozzájárulhat az előzetes tudás elismerésének komparatív értelmezésén keresztül a kutatási probléma lehetséges megoldásához, és a jó gyakorlatok közvetítéséhez. Mivel a recenzált kötet széleskörűen felhasználja az előzetes tudásszint felmérés már létező hazai és nemzetközi szakirodalmát, alkalmas lehet a hazai andragógus képzésben való tankönyv funkció betöltésére is. A könyv tudományos, közérthető stílusából következően ajánlható nem csak oktatóknak, hanem a felnőttképzési intézmények vezetőinek és az andragógia szakterületének leendő képviselői számára is.

Felhasznált irodalom:

- Benkei Kovács Balázs (2012): *Az előzetes tudás elismerési rendszereinek komparatív andragógiai vizsgálata*. ELTE Az Élethosszig Tartó Művelődésért Alapítvány, Budapest. 184.
[o.\[http://www.muvelodesert.hu/sites/default/files/attach/kovacs_balazs_elozetes_tudas.pdf\]\(http://www.muvelodesert.hu/sites/default/files/attach/kovacs_balazs_elozetes_tudas.pdf\)](http://www.muvelodesert.hu/sites/default/files/attach/kovacs_balazs_elozetes_tudas.pdf)
- Benedek András (2013): *Képzés és munkaerőpiac összefüggéseinek neveléstudományi vetületei*. In: *Új kutatások a neveléstudományokban 2012. A munka és nevelés világa* (Szerk.: - Tóth Péter) Sorozatszerkesztők: Kozma Tamás - Perjés István, Eötvös Kiadó, Budapest.